

להילחם על מקום העבודה

אחרי שהעבודה הוגלתה למתחמים בשולי הערים, מציע ספר מחקרים חדש דרכים של תכנון ואדריכלות שיעניקו לה את המקום הראוי במרחב העירוני עצמו

בלי מרחב, בלי עבודה, כתבה נעמי קליין בספר "נו לוגו" משנת 2000 על קץ העובד והעבודה, שאכן ממשמש ובא. דווקא על הרקע הזה, יוצא לאור בימים אלה הספר "עירי-תעשייה" (רסלינג), המאמין הן בעבודה והן במרחב, וגם בתכנון ובאדריכלות שישכילו להעניק לעבודה את המקום הראוי לה במרחב העבודה הוגלתה למתחמים בשולי הערים על פי עקרונות ה"איזור" והפרדת השימושים של תכנון הערים המודרניסטי, והיא נרחקת לשם גם כיום. מחברי הספר, אדריכלים וחוקרים במעבדה לעיצוב אורבני באוניברסיטת תל אביב בראשותה

של האדריכלית ד"ר טלי חתוקה, מציעים דרכים להחזרת העבודה והעובד למרקם העירוני ולחיי היומיום.

"העבודה ומקום העבודה צריכים להיות במרכז סדר היום התכנוני והאדריכלי, ברומה לנושא ה"דירור", כותבים עורכי המחקר בני-מה אופטימיסטיים, "שהרי מחוץ, כמו בכל הימים, רובנו נמשיך לעבוד היכן שהוא, במי-קום כלשהו...ימי העבודה שלנו, היכולות שלנו, הדרישות המקצועיות, שעות העבודה וש"כר עבודתנו יהיו שונים. העבודה תמשיך לעצב את עולמנו. אותנו. זהו נוף העשייה שלנו, לכן צריך לשאוף שייתן מענה לא רק לדרי-

עות של היום, השוק או הרשות, אלא שישורת גם אותנו ויהפוך את העבודה לחלק מרקמת החיים היומיומיים שלנו. נוף קרוב". הספר הוא השני בטריילוגיה על הנוף הבנוי בישראל המבוססת על מחקרי המעבדה. הספר הראשון, "שכונת-מדינה" עסק בסביבות מגורים בישראל כמ"שקפות תהליכים חברתיים וכ"עוסק בסביבות עבודה ותעשייה ומציע סדר יום במטרה להשפיע

על התהליכים. במסגרת המחקר ביקרו החוקרים ב-12 איזורי תעשייה, ובעצם עבודה בכלל, ברחבי הארץ, במגוון תחומים, מייצור שימורים ומוצרי קוסמטיקה ועד ייצור מפות וטליתות ועד אדריכלות והיי טק. הסיוורים כללו שיחות עם מקבלי החלטות, אנשי ניהול ועובדי ייצור והניבו תיאור וניתוח מאלפים של איזורי התעשייה על פי האופי, המבנה, המיקום והשלכותיהם.

היחסים הקיימים כיום בין העיר לבין התעשייה אובחנו במחקר על פי שלושה דגמים, "התרחק קות", "ריכוזיות", "הומוגניות". מולם מוצעים מתווים חלופיים שבאמצעותם "ניתן לחולל רפורמה מרחבת-חברתית בסביבות העבודה" – בהדרגה הרדית של סביבות מגורים ועבודה, ביצירת ממשקים בין איזורי תעשייה ומ"גורים, בחיבור בין סביבות עבודה ומגורים באמצעות תשתיות ושטחים פתוחים משותפים. המ"תווים המוצעים עשויים להגדיל את מגוון התעסוקה, לצמצם את מרחקי הנסיעה לעבודה והתלות ברכב פרטי ולעודד התחדשות עירונית שאינה מבוססת רק על מגורי יוקרה, צריכה וביילויים כמו שהדברים כיום.

הספר פוקח עיניים לעולם שני חשב למטרה, מורחק מעין הציבור ומרוחק פיזית גם מאלה העובדים בו. זהו לאו דווקא סיפור על קריסת מפעלים ופיטורי עובדים, אלא מבט על שגרת העבודה במפעלים שעדיין מתקיימים, על תנאי העבודה והסביבה, הדילמות והחרדות הקיומיות מול אי ודאות לגבי העתיד המשותף לכל סוגי העבודה.

במפעל יגר למפות באיזור התעשייה בבני ברק, מפעל מסורתי משפחתי קטן הנותן שירותים בהתאמה "כמו במתפרת בוטיק", חוששים מתוכנית שמקדמת עיריית בני ברק לפינוי של מפעלים קטנים באיזור ולבנייה של מתחם מגדלי משרדים, המוחק את כל

מתוך הספר: איזור התעשייה יוקנעם. לצמצם את מרחקי הנסיעה לעבודה צילום: המעבדה לעיצוב עיר

מה שמסביב. סדר יום תכנוני חדש היה עשוי לאפשר גם למפעלים מעין אלה להמשיך להתקיים במרחב העירוני לטובת כל הצדדים. איזור התעשייה בבאקה אל גרביה שבו ממוקם מפעל "שימורי המר" כו" מעלה קונפליקט אהה מיקומו בלב איזור מגורים הוא ייחודי כיום בנוף התעשייתי בישראל בשילוב האורגני במרקם העירוני.

בראיה תכנונית, לשכונת ישנם יתרונות ברורים. המפעל בבקה אל גרביה, כבעלות משפחתית, אינו מוקף בגדרות והוא פתוח לרחוב. הוא ממוקם בסמוך לבית המשפחה המעורבת בהפעלתו וניהולו, הוא נגיש למרבית תושבי העיר ויוצר תנועה במרחב העירוני. מנגד, הקירבה גורמת לאי נוחות לשני הצדדים, מטרדי רעש כדאי לצרף גם דיסק.

לא רק בית קפה מתחת לבית, אלא גם מפעל במרחק הליכה. זוהי תמונת עיר אידיאלית

וריה לתושבים, ומגבלות לתעשייה. במפעל עצמו היו מעדיפים לעבור לאיזור תעשייה מרוחק, נקי ומסודר, עם "תשתיות והכל כמו במגזר היהודי".

שילוב בין תעשייה למגורים היא מקרה פרטי של המונח "עירוב שני מושגים" הנחשב כיום לאבן היסוד בהתחדשות עירונית. מעתה, לא רק בית קפה מתחת לבית, אלא גם מפעל במרחק הליכה. זוהי תמונת עיר אידיאלית, שגם תובעת נת עיר אידיאלית, שגם תובעת מחיה. זקני המקומונים בתל אביב עוד זוכרים את מאבקם של דיירי רחוב שינקין המתחדש, תל-אביב-ביתים, צעירים ומגנבים, כנגד הפאבים שנפתחו ברחוב וג"רמו למטרדי רעש ולכלוך. הפאבים נסגרו, ורבים מבין התושבים עזבו לאיזורים פחות מעורבים. וזהו רק משל. האידיליה מצריכה הערכות של כל הגורמים ולתכנן ואדרי-

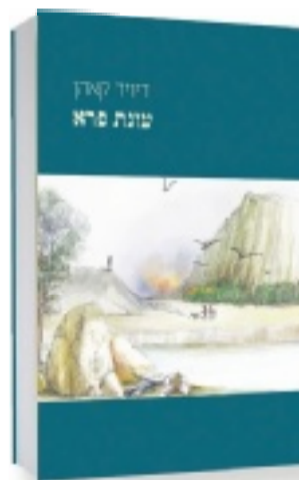
כלות אכן יש תפקיד. הספר מלווה בפס קול מילולי הולם – ציטוטים משרי עמל ומחאה המודפסים בראש כל פרק על רקע אפור תעשייתי, ומכניסים לאווירה: "הוא הופך למכונה/ ורידיו חוטי חשמל", מתוך "מערכות של חול" של הדג נחש. "סוגרים את המפעל/ לי לא אכפת", מ"חדשות מהקוטב הצפוני" של שלומי שבן. "חורף שחון מבשר קיץ לוהט/ ועוד מפעל סגר את שערי התמוטט" מ"שינויים" של "בית אהבות". אפילו שירו הקופצני של אריק אינשטיין "שלוש ארבע לעבור דה", פושט את עליצותו ומצטרף למצעד עם "אתה חייב את זה לעצמך/ אתה חייב למשפחה/ אתה חייב לשפורך הרבה זיעה/ אז שלוש ארבע ולעבודה". היה כדאי לצרף גם דיסק.

מפעל הנצחה

בעיתוי מקרי עם צאת הספר "עירי-תעשייה", וללא קשר עמו, נפתחה ביום שלישי השבוע בגלריה ויטרינה במכון הטכנולוגי בחולון התערוכה "מפעלים מצול-מים", ובה עבודותיהם של הפרופסור דנה אריאלי, דקנית הפקולטה לעיצוב במכון, ויוסי בן ארוש המ"למד בה. התצלומים מתעדים מסע בין 30 מפעלי תעשייה ברחבי הארץ שערכו השניים בשנתיים האחרונות וכדבריה של אריאלי מעלים שאלות על המרחק ש"ברה החברה הישראלית מהצינונות ו"מעולם הערכים הקודם", על עבודה עברית מול "עבודה המ"תרחשת על ידי פועלים זרים" – נושא טעון ומטריד במיוחד בימים אלה. התערוכה גם מפנה זרקור ליכולת האילתור והאסתטיקה של העיצוב הישראלי כפי שהן באות לביטוי בסביבות תעשייתיות. נופי תעשייה ומפעלים, בעיקר במצבי שקיעה, אהובים על צלמים ואוצרי רי תערוכות. האם מכאן תבוא הישועה לתעשייה או אלה הן תפילות אשכבה?

עונת פרא הוא רומן מסע אחר.

ראשיתו בכפר מבודד השוכן על צלע הר, מופקע מן הזמן וחשוף לחסדיו ולכוחותיו ההרסניים של העולם. בזו אחר זו נעקרות הדמויות ממסלולן, ומתוודעות על כאב האובדן, והבדידות. אט אט מתעוררים בהן יסודות קמאיים שמוליכים אותן לקבל את החסר, ולחפש אחר קרבה ואהבה.

"...סימפניה של רגעים. הספר עונת פרא מכון למיטיבי קרוא. מי שיצלחו את הפרוזה המשתברת שלו יפגשו בדרך אגדות צובטות לב, התבוננות ייחודית בטבע ותובנות על הנפש האנושית." ירון אביטוב, הארץ

" העלילה היא רק פיגום לאנציקלופדיה של רגשות, תחושות, חושים וחושניות, תירוץ למפגן של כישרון כתיבה והמחשה. כדאי אפילו לקרוא את הספר פעמיים: פעם אחת ברצף, ...ועוד פעם בלגימות קטנות ונבדלות, כי כל פסקה בספר היא בעצם שיר... " צור ארליך, מקור ראשון

" סיפור מיתי-אגדתי... כתוב כמעין אגדה בשפה פיוטית ומלאת סמלים..." שירי לב-ארי, Ynet

עכשיו בכל חנויות הספרים המובחרות